

SINIF ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME MESELEMİZ

Salih Zeki GENÇ*

Özet

Bu çalışmada, tarihsel süreç içerisinde geçmişten günümüze eğitim sistemimizde öğretmen yetiştirme politikaları üzerinde durulmuştur. Öğretmenliğin önemi ile ilgili bilgilere kısaca yer verildikten sonra Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi öğretmen yetiştirme politikaları, sınıf öğretmeni yetiştirmeye dayalı olarak ele alınmış ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni, Öğretmen Eğitimi, Öğretmen Yetiştirme Politikaları

Problems Encountered With Elementary Teacher Training

Abstract

In this study, teacher education policies have been studied from past to date. Teacher education policies in Ottoman and Turkish Republic have been discussed in terms of elementary school teacher training following a short description of the importance of teachers.

Key Word: Elementary School Teacher, Teacher Training, Teacher Education Policie

---

* Yrd.Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği A.B.D. szgen@atauni.edu.tr

Giriş

Eğitim olgusunun birbirleriyle devamlı etkileşimde bulunan üç temel ögesi bulunmaktadır. Bu üç temel öge öğrenci, öğretmen ve program olarak adlandırılmaktadır. Bir eğitim sisteminin etkililiği ve verimliliği bu üç ögenin belirli bir hedefe doğru bir uyum içerisinde ilerlemesine bağlıdır. Bu ögelerin herhangi birinde meydana gelebilecek bir bozukluk, zayıflık, verimsizlik veya yanlış işleyiş bütün bir sistemin verimliliğini düşürecektir. Bu ögelerden herhangi birinin diğerinden daha önemli olduğu söylenemez. Ancak bunlardan öğretmen ögesi dikkatli bir ilgiyi gerektirmektedir. Çünkü eğitim sisteminin girdisi olan öğrenci üzerinde öğretmen yetiştiren kurumlar olarak eğitim fakültelerinin bir denetim gücü yoktur. Program ögesi ise, ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmektedir. Eğitim sistemimizin etkili bir biçimde işleyişini sağlamakta üzerinde en çok denetim gücümüzün bulunduğu öge “öğretmen yetiştirilmesi” süreci olmaktadır. Diğer iki ögenin üzerinde en fazla etkiyi de öğretmen sağlamaktadır (Karagözoğlu ve diğerleri 1993: 209).

Öğretmen, her toplumda insan yetiştirme düzeninin vazgeçilmez unsurudur. Bugün davranış mühendisi olarak adlandırılan öğretmenin her yönüyle nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. Çünkü nitelikli bir öğretmen nitelikli bir eğitimin temel taşıdır, bunun için de öğretmenin eğitimde taşıdığı önem hiçbir zaman göz ardı edilemez.

Her toplumun eğitim sistemlerinde farklı eğitim kademeleri (ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim); bu kademelerde de çeşitli programları yürüten okullar yer almaktadır. Öğretim kademelerinden biri olan ilköğretim, bireylerin dolayısıyla da toplumların insan ve millet olma vasıflarını kazandığı milli bir eğitim evresidir. Dolayısıyla, temel bilgi ve becerilerin kazandırılması, vatandaşlık bilincinin oluşmasıyla mevcut hak ve sorumlulukların verilmesi, demokrasinin erdemleri ile bağdaştırılarak davranışa dönüştürülmesi ve topluma yansıtılması ilköğretimin görevleri arasında yer almaktadır.

İlköğretim kademesinde görev yapan öğretmenin bu görevleri yerine getirebilmesi için kendisinde bulunması gerekli olan davranışları en iyi derecede kazanması ve öğrencilerini ilgi, istidat ve yetenekleri açısından yetiştirerek bilişsel, duyuşsal, psiko-motor ve sosyal yönlerden iyi yetişmiş birer vatandaş olarak hayata ve daha sonraki öğrenim kademelerine hazırlaması hemen her toplumun genel beklentisidir.

Sınıf öğretmeni, ilköğretim kurumları birinci kademesinde görev yapan öğretmenlerdir.

Sınıf öğretmeni, gelecek kuşakların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimi ve yaşama biçimini yönlendiren, onların topluma karşı tutumlarını şekillendiren, iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişimini etkileyen bir kişidir. Başka bir anlatımla, bir ülkenin varlık nedenidir (Ataünal, 1994: 11).

Diğer bir tanıma göre de, Sınıf öğretmeni, bireyin bilişsel ve psiko-sosyal gelişiminde can alıcı öneme sahip olunan bir dönemde çocukları etkileyerek gelecek nesillerin bilişsel gelişimlerini besleyen; bireyin kendine, topluma ve kendi dışındaki dünyaya karşı tutumlarının çerçevesini çizen ve şekillendirmeye başlayan; gelecek nesillerin yaşama biçimini büyük ölçüde etkileyen iletişim, araştırma, analitik düşünme, problem çözme, yaratıcılık ve estetik becerilerinin gelişimini hızlandıran kişidir (Senemoğlu; 2003: 156).

İlköğretimde temel eğitim verilmektedir. Bloom'a göre on sekiz yaşına kadar gösterilen başarının %42'si ilköğretimdeki başarıyla açıklanmaktadır (Fidan, 1996: 115). İlköğretimde kazanılan davranışlar, öğrencilerin daha ileriki öğrenme yaşantılarını gerçekleştirmede ön koşul niteliği taşımaktadır. Genel bilişsel giriş davranışları, öğrencilerin sonraki öğrenmelerini etkiler (Bloom, 1995: 50). Bu durumda, ilköğretimin ilk yıllarında çocuklarla iletişimde bulunan bireylerin özellikle de sınıf öğretmenlerinin, çocukların geleceğini şekillendirmede ve sağlıklı bir kişilik kazanmalarında büyük etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Osmanlı Dönemi Öğretmen Yetiştirme Politikası ve Sınıf Öğretmeni

Tarihsel süreç içerisinde Türk eğitim sistemine baktığımızda, ilk dönemlerinde yaygın ve informal manada sürdürülen eğitim faaliyetlerinin örgün eğitim kurumlarının ilk temsilcileri olan medreselerde formal eğitimin özelliklerini yerine getirdiklerini görüyoruz. Medreseler, müderrislerin düzeyine göre orta ya da yüksek öğretim kurumları olarak nitelendirilebilir (Akyüz, 1993: 40). Bu kurumlar kendi öğretim elemanlarını kendi aralarından (öğrencilerinden) seçmekteydiler. Bu yüzden sözü edilen kurumları ilk öğretmen yetiştiren müesseseler olarak tanımlamak yanlış olmaz. Ancak Fatih dönemine kadar, medreselerde öğretmen yetiştirme ile ilgili planlı, programlı bir faaliyet görülmemektedir.

Medreselerde öğretmen yetiştirme ile ilgili tek faaliyet, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'da kurduğu medresede sıbyan mekteplerinin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere ilkokul (sınıf) öğretmenleri için ayrı bir program uygulamasıdır. Fatih Sultan Mehmed, Eyüp ve Ayasofya medreselerinde sıbyan mektebi muallimi olacaklar için genel medreselerden farklı bir program öngörülmüştür. Bu programda şu dersler yer almaktadır: Arapça, Gramer, Edebiyat, Manî, Beyân, Bedii, Mantık, İlm-i Kelam, Riyaziyât ve Adâb-ı Mubahase ve Usûl-ü Tedris (Arıbaş, 2000: 131).

Bu programda çok ilginç iki özellik vardır:

a. “Adâb-ı Mubahase ve Usûl-ü Tedris adında bir derse yer verilmesi. Bu, Tartışma Kuralları ve Öğretim Yöntemi anlamına gelmektedir. Böyle bir dersin ilkokul (sınıf) öğretmeni adayları için özel olarak öngörülmesi o çağda çok önemli bir yeniliktir ve Türk eğitim tarihinde olduğu kadar, dünya eğitim tarihinde de son derece ilginç bir buluştur.

b. Fıkıh dersinin bulunmaması. Fatih böyle bir dersi genel medrese öğrencilerine uygun gördüğü halde, ilkokul (sınıf) öğretmeni olacaklar için yararlı bulmamıştır” (Akyüz, 1993: 77).

Fatih'in kurmuş olduğu medreselerde sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirmek maksadıyla hazırlamış olduğu programı bu alana haiz bir programcının titizliğinde gerçekleştirmesi ve sınıf öğretmeni olacak birinin öğretim yöntemleri dersi alması gerekliliğinin ilk kez farkına varan kimse olması, bilhassa dikkat çekicidir.

Bu bağlamda, öğretmene bu derece önem veren Fatih, vakfiyesinde açtığı ilk mektebin öğretmeninde bulunması gereken özellikleri şöyle belirtmiştir. Muallim çok iyi bir mizaca ve karaktere sahip olacak, Allah'ı hoşnut etmek amacıyla davranacak, çocukları eğitmek için gayret gösterecek, yardımcısı da onun çocuklara öğrettiklerini tekrar müzakere ettirecek, görevini ağır bulup sevmemezlik etmeyecek, çocuklara bilmediği konuları güzellikle ve yumuşaklıkla anlatacak... Burada görüldüğü gibi, Fatih sınıf öğretmenin temel özelliklerini ve öğretim sırasında tutum ve davranışlarını son derece insancıl ve çağdaş pedagojinin en son önerilerine uygun biçimde dile getirmiştir. Ne yazık ki, Fatih'in çizdiği yol kendisinden sonra nedense bırakılmıştır. Artık medreselerde biraz okumuş ya da kendi kendine okuma-yazma öğrenmiş ağır başlı kişiler sıbyan mekteplerine muallim olmuşlardır. Bunlar genellikle mektebe bitişik cami'nin de imamı idiler (Akyüz, 1993: 77). Aynı zamanda, medreselerin öğretim programları alabildiğine karışmış; XVI. yüzyılın ilk yarısında 2-3 yıl olarak belirlenen öğretim süreleri, aynı yüzyılın ikinci yarısında bir yıl, altı ay, üç ay gibi giderek azalmıştır. Doğal olarak bu kısalan süre içinde uygulanması öngörülen ders programı da giderek küçültülmüş, kuşa çevrilmiştir (Ergün, www.mergun.html).

Fatih'ten sonra medreselerde öğretmen yetiştirme ile ilgili bir program uygulanmamasına rağmen, eğitimle ilgilenen fikir adamları, yazarlar, düşünürler öğretmenlerde bulunması gereken niteliklere çeşitli eserlerinde değinmişlerdir.

1609-1656 yılları arasında İstanbul'da yaşamış olan Katip Çelebi de özellikle sıbyan mektebi öğretmenlerini ilgilendiren görüşler ileri sürmüştür. Buna göre, Öğretmen ilimleri önem derecesine göre okutulmalı, öğrencinin

isteği ve yeteneğini göz önünde tutmalıdır. Ayrıca onlara zor konuları getirmemeli, ilerleyenlere de çok kolay şeyleri anlatmamalıdır (Akyüz, 1993: 110). Bunun yanında, 16,17 ve 18 yüzyıllarda Hacı Bayram Veli, Yazıcıoğlu Mehmet ve Ahmet, Kınalızade Ali, Koçi Bey, Lütü Paşa, Naima, Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi şahsiyetler de yaşadıkları dönemlerdeki öğretmenleri ve onlarda bulunması gerekli özellikler ile ilgili görüşleri sürmüştür.

19. yüzyıla gelindiğinde öğretmen yetiştirmeyle ilgili çeşitli uygulamaların olduğu görülmektedir. Bu yönüyle, öğretmenliğin, özel olarak yetiştirilen kimselerin yapabileceği bir meslek olduğu Osmanlı Devleti'nde ilk defa Tanzimat Döneminde kabul edilmiş ve rüştîyelerin açılış amaçlarına uygun bir öğretmen etkinliğinde bulunmasını gerçekleştirecek öğretmenlerin yetişmesi için 16 Mart 1848 tarihinde "Darülmualimin-i Rüştî" adında ilk öğretmen okulu açılmıştır (Arıbaş, 2000:132). Bu girişimin ardından 1868 yılında sınıf öğretmeni yetiştirmek amacıyla Darülmualimin-i Sıbyan okulunun açıldığını görüyoruz. 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde ancak bu okul mezunlarının sıbyan mekteplerine hoca olabilecekleri esas getirilmiştir (Koçer, 1967: 11).

1868'den 1915'e kadar okulun düzeyine göre değişmekle birlikte, öğretmen okullarının öğrenim süresi genellikle ilkokul ya da rüştîyeler üzerine, üç yıl olmuştur. İlkokul üzerine olanlar ilkokula; rüştîyeler üzerine olanlar da ortaöğretime öğretmen yetiştiriyorlardı. Yine bu nizamnameye göre İstanbul'da bir "Darülmualimat" (kız öğretmen okulu) açılacaktı. Bu da 1870 tarihinde açıldı. Yine bu nizamnamenin 63. maddesine göre öğretmen okulundan mezun olanlar, bir okula yapılacak öğretmen atamalarında diğerlerine tercih edilecekti. Bu öğretmen okulu açılmasından sonra, öğretmenliğin, ülkede ayrı bir "meslek" olarak, ilk kez resmen tanınması demekti (Binbaşoğlu, 1995: 12-13).

II. Meşrutiyet Döneminde (1908-1918) Satı Bey'in Darülmualimin-i İptidaiye'nin programı üzerinde çalışmalar yaptığını ve 1915'de İstanbul Darülmualimin'in önemli bir okul haline geldiğini görüyoruz (Akyüz, 1993:

242-243). Bu okullar hem bina, hem öğretmen ve öğrenciler, hem de programları yönünden çok kötü durumda idiler. Öğretimin %37.5'i dillere, %23.5'i tarih ve coğrafya'ya, %19.5'i matematik bilimlere ayrılırken ancak % 2.88'i ulûm-u tabiiyeye ayrılıyordu. İstanbul'daki bu yeni öğretmen okulunun en çok önem verdiği şey, öğretmenlik mesleği ile ilgili dersler ve bilgilerdi. Eğitim bilimi ve öğretim biçimleri üzerinde, hatta her dersin öğretim kuralları üzerinde duruldu. Son sınıf öğrencileri çalışmalarına bir hafta öğretmen okulunda bir hafta uygulama okulunda devam ediyorlardı (Ergün: 1996: 314-315).

Bu dönemin önemli şahsiyetlerinden birisi Satı Bey'dir. Özellikle Emrullah Efendi ile girdiği Tuba Ağacı Nazariyesi tartışmasında da görüşlerini belirttiği gibi ilköğretim konusundaki görüşleri önemlidir. Satı Bey ıslahatın ilköğretimden başlaması gerektiğini savunurken ilköğretim öğretmenine de ayrı bir değer vermiştir ve ona göre: Maarifin öncüleri ilköğretim öğretmenleridir; zira ilköğretim olmazsa diğer yüksek okullar olamazdı (Koçer: 1974: 175).

Bu dönemde öğretmen okulların 3'er yıllık oldukları görülüyor. 1915 yılında yayınlanan Darülmuallimin ve Darülmuallimat Nizamnamesine göre ilköğretim öğretmeni yetiştiren öğretmen okulunun 4, kız öğretmen okulunun da 5 yıl olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi Öğretmen Yetiştirme Politikası ve Sınıf Öğretmeni

Özellikle 3 Mart 1924'de 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat kanunu çıkarılarak öğretimde birlik sağlamaya çalışılmıştır. 1924-1925 öğretim yılından itibaren, Darülmuallimin adı Muallim Mektebi ve 1935'den itibaren de Öğretmen Okulu haline çevrilmiştir (Akyüz; 1993: 329). Cumhuriyetin ilk yıllarında sayı olarak çok, fakat öğrencileri ve eğitim-öğretim faaliyetleri açısından nitelikli oldukları söylenemeyen ilk öğretmen okullarının sayıları azaltılıp, öğrenci mevcudu ve eğitim-öğretim niteliği artırılmaya çalışılmıştır. Yine bu dönemde mevcut öğretmen okullarında çeşitli

iyileştirici çalışmalar yapılırken, Türk ulusunun %80'inin yaşadığı, yaşam şartları şehirden tamamen farklı olan köyler için ayrı öğretmen yetiştirme konusu üzerinde de duruldu. Köy eğitimine büyük önem veren Maarif Vekili Mustafa Necati zamanında 1927-1928 öğretim yılında Kayseri ve Denizli'de üç yıl öğretim süreli Köy Muallim Mektebi açıldı. Fakat bu okullar fazla yaşamayarak Kayseri'de olanı 1932'de Denizli'deki de 1933'de kapandı (Duman; 1998: 39). Köy Muallim Mektepleri öğrencilerinin hak ve ödevleri "Muallim Mektepleri Talimatnamesi" hükümlerine göre düzenlendi. 1932-1933 öğretim yılında öğrenci alınmayan köy muallim mekteplerinden altı yılda, yaklaşık olarak 700 köy öğretmeni mezun oldu (Öztürk; 1996: 151).

1937 yılında Köy Öğretmen Okulları'nın yeniden açılması yoluna gidildi. 1936 yılında Eskişehir- Çifteler Eğitim Kursu'ndan alınan olumlu sonuçlar üzerine burada ve İzmir Kızıllıçullu'da ilkökul üzerine 5 yıllık Köy Öğretmen Okulları açıldı Bu okullar 1940 yılında "Köy Enstitüsü" oldu ve sayıları artırıldı. Köy Enstitülerinde meslek dersi olarak Toplum bilim, İş Eğitim bilimi, Çocuk ve İş Ruh bilimi, Öğretim Metodu ve Uygulama dersleri vardır. 1947 yılında yapılan program değişikliğinde meslek derslerinin süresi haftada iki saat daha artırılmıştır(Binbaşıoğlu; 1995:140). Köy Enstitüleri ile ilgili olarak, burada yetiştirilenlerin hem öğretmen, hem sanatkâr hem de ziraatçi, sağlıkçı vb. şeklinde yetiştirilmelerinin mümkün olmayacağı; bu şekilde çalışmanın öğretmenin verimini düşüreceği düşünülerek şubat 1954 yılında yürürlüğe giren 6234 sayılı kanunla Köy Enstitüleri tamamen ilköğretmen okullarıyla birleştirilmiştir. Öğretim süresi ilkökul üzerine yedi, ortaokul üzerine dört yıl olarak düzenlenmiştir. Daha sonraları bu öğretmen okulları öğretmen liselerine dönüştürülmüştür. Daha sonra da ilköğretime öğretmen sağlamak için 11.11. 1960 tarih ve 97 sayılı kanunla lise ve dengi okul mezunları yedek subaylığa alınmış ve öğretmen olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir. 5 Ocak 1961 tarihli, 222 sayılı kanunla ortaokul ve dengi okul mezunlarından 18 yaşını bitirmiş olanlar kursa tabi tutularak geçici öğretmen olarak atanmışlardır. 1973 tarih ve 1739

sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile, hangi öğretim kadrosunda olursa olsun, sınıf öğretmenleri de dahil tüm öğretmen adaylarının yüksek öğretim görüneleri esası getirilmiştir (Arıbaş; 1997: 203). Bu kanun gereğince iki yıl süreli yüksek öğrenim veren Sınıf Öğretmeni yetiştiren eğitim enstitüleri kurulmuştur. Ancak ilk öğretmen okulları eğitim enstitülerine dönüştürülürken hiçbir araştırma, planlama ve ön çalışma yapılmadan yalnızca isim değişikliğiyle yetinilmiştir (Taşdemir; 1995: 85).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesine göre, öğretmenin şu üç alanda yetişmesi gerekmektedir:

- a. Genel Kültür,
- b. Özel Alan Bilgisi,
- c. Öğretmenlik Meslek Bilgisi.

XI. Milli Eğitim Şûra kararlarında ders gruplarına ayrılması tavsiye edilen zaman çizelgesi Tablo I'de verilmiştir (MEB; 1982:77).

Tablo: I

	Kredi	Ağırlık (%)
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	36	25.0
Alan Bilgisi	90	62.5
Genel Kültür	18	12.5
Toplam	144	100

Bu üç alan yetiştirilecek öğretmenin hitap edeceği kesimin seviyesine göre düzenlenmektedir. Örneğin, okulöncesi öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören bir öğrencinin alacağı genel kültür dersleri ile ortaöğretim bölümü kimya anabilim dalında öğrenim gören branş öğretmeni olacak bir öğrencinin alacağı genel kültür derslerinin oranı aynı değildir. Çünkü hitap edecekleri kesimin farklılığından dolayı yerine getirecekleri sorumlulukları aynı değildir. Bu yargıyı somutlaştırmak için ele alınan konu gereği 1983-1989 yılları arasında uygulanan 2 yıllık Eğitim

Yüksekokulu programındaki içerik kategorilerine ait kredi ve ağırlıklarının dağılımı Tablo II’de verilmiştir.

1983–1989 yılları arasında uygulanan 2 yıllık Eğitim Yüksekokulu Programındaki içerik kategorilerine ait kredi ve ağırlıkları:

Tablo: II

	Kredi	Ağırlık (%)
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	27	17
Alan Bilgisi	52	37
Genel Kültür	66	46
Toplam	144	100

Görüldüğü üzere, Milli Eğitim Bakanlığının tavsiye ettiği ders grupları dağılımı ile eğitim Yüksekokullarının uygulamış olduğu program arasında bariz farklar vardır. Kredi saati açısından önemli bir fark yoktur, ancak öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri açısından iki program kıyaslandığında gayet açık ve olumsuz denebilecek farklar görülmektedir. Genel kültür derslerinin ağırlığı ise gereğinden fazla olarak nitelendirilebilir.

2547 sayılı YÖK yasasına dayanılarak eğitim enstitüleri 1982 yılında hiçbir çalışma ve planlama yapılmadan eğitim yüksekokullarına dönüştürülmüş ve üniversitelere bağlanmıştır. M.E.G.S. Bakanlığı öğretmen yetiştirme işlevini tümüyle üniversitelerin sorumluluğuna devretmiştir. Bu alanda yeterli hazırlığı olmayan üniversiteler yeni bir görevle karşı karşıya kalmışlardır. Böylece okullar, kendi şartları doğrultusunda programlara kısmi bir oranda da olsa müdahale edebilme yetkisine sahip olabilmişlerdir. Fakat bu yetkinin kullanılmasında çevrenin özelliklerini dikkate alma kriterlerinden daha çok yöneticilerin kişisel görüşleri etkili olmuştur. Nitekim yirmi bir eğitim yüksekokulunun programlarının birbirinden farklı bulunması da bu görüşü desteklemektedir(Türkoğlu: 1987: 185-197).

YÖK'ün 26.09.1989 tarih ve 21517 sayılı yazısıyla Eğitim Yüksekokullarında dört yıllık bir öğrenim süresine dayalı öğretmen yetiştirme programı uygulamaya konulmuştur. 10.09.1990 tarih ve 74341 sayılı YÖK yasasıyla da Eğitim Yüksekokulu programları sekiz yıllık ilköğretim uygulaması da dikkate alınarak seçimlik derslere yer veren ve sınıf öğretmenlerine ek olarak belirli bir yan alan yeterliliği kazandırmayı amaçlayan "yan alan" derslerine yer verilmiştir (Ataunal: 1994: 40). 2004-2005 öğretim yılı itibariyle devlet ve vakıf üniversitelerinde 65 eğitim fakültesi bulunmaktadır. Bu 65 eğitim fakültesinde 61 tanesinin bünyesinde sınıf öğretmenliği programı yer almaktadır.

Yakın bir geçmişte öğretmen yetiştirme sistemimizde bazı ciddi tartışma ve endişeleri de beraberinde getiren son bir düzenleme yapılmıştır. YÖK Yürütme Kurulunun 4.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı uyarınca 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulanmasını istediği eğitim fakültelerindeki öğretmenlik programları yeniden düzenlenmiş; bu düzenlemeyle sınıf öğretmenliği programı ilköğretim bölümünün bir anabilim dalı haline getirilmiştir. Yeni düzenlemeye dayalı olarak tüm üniversitelerin sınıf öğretmenliği programları ortak hale getirilmiş ve 1990 yılında başlatılmış olan "yan alan" uygulaması kaldırılmıştır. Bunun yanında, daha önceki programda 3. ve 4. sınıflarda olan okul uygulamaları bu yeni düzenlemeyle, 1. sınıfın 2. yarısında "okul deneyimi I" 4. sınıfın 7. yarısında "okul deneyimi II" ve 8. yarısında da "öğretmenlik uygulaması" olarak programda yer bulmuştur.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Eğitim tarihimize baktığımızda 500 yıllık öğretmen yetiştirme süreci içerisinde sınıf öğretmeni yetiştirmek üzere farklı dönemlerde farklı özellikleri bünyesinde barındıran birçok uygulamalarla karşı karşıya kaldığımızı söyleyebiliriz. Fatih döneminde başlayan bu çalışmalar bu dönemde imparatorluğun içinde bulunduğu durum ile paralellik arz eder. Özellikle yenileşme hareketinin başladığı 18. yüzyılda bu yönde daha

kapsamlı çalışmaların başladığını ve nihayetinde de 19. yüzyılın ortalarında formal anlamda ilk öğretmen okulunun açıldığını görüyoruz (16 Mart 1848). Daha sonraki yıllarda özellikle II. Meşrutiyet döneminde Öğretmen Okullarının niteliği üzerinde durulmuş, ayrıca nicelik açısından da bu okulların taşraya açılması, yaygınlaştırılması çalışmaları yapılmıştır.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde 1924'de Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile öğretimin birleştirilmesi eğitim alanında ilk yeniliklerdendir. 1937'de Köy Öğretmen Okulları açılmış ve bu okullar 1940'da Köy Enstitülerine çevrilmiştir. 1973 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel kanunu ile öğretmenin nasıl yetiştirilmesi gerektiği hususunda çalışmalar yapılmış ve kanunun 43. maddesi ile belirlenmiştir.

1982 yılında 2547 sayılı Yök yasasına göre öğretmen yetiştiren kurumlar üniversitelerin bünyesine alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bugüne kadar yürüttüğü öğretmen yetiştirme görevini üniversitelere devretmiştir. 1990 yılı 74341 sayılı YÖK yasasıyla sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim yüksekokulları programları sekiz yıllık ilköğretim uygulaması da dikkate alınarak yeniden düzenlenmiş ve sınıf öğretmenliği bölümlerine yan alan yeterliliği kazandırmayı amaçlayan yan alan dersleri konulmuştur.

Son olarak da yakın bir geçmişte öğretmen yetiştirme sistemimizde yeni bir düzenlemeye daha gidilmiştir. Yüksek Öğretim Kurulunun 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulanmasını istediği ve bu öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan eğitim fakültelerinde yer alan ve alacak olan bölümler ve öğretmenlik programları yeniden düzenlenmiş; sınıf öğretmenliği programı ilköğretim bölümünün bir anabilim dalı haline getirilmiştir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere farklı dönemlerde farklı uygulamalara baş vurulmuştur. Burada amaç tabii ki günün değişen ve gelişen şartlarına ayak uydurmaktır. Hele hele bir de ayak uydurulması gereken öğretmenlik ise şüphesiz bu düzenlemelerin daha hızlı ve etkin bir

şekilde yapılması gerekir. Ancak dikkate alınması gereken bazı özellikler vardır, bunları en geneliyle şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Bugün için öğretmen yetiştirmekle görevli olan kurum üniversiteler ile bu öğretmeni istihdam eden Milli Eğitim Bakanlığı arasında koordineli bir çalışmanın sürdürülmesi gerekmektedir.

b. Eğitim programları akşamdan sabaha değiştirilmemelidir.

c. Öğretmen eğitiminde (özellikle sınıf öğretmenleri) uygulamaya önem verilmeli ve okul-fakülte-işbirliği geliştirilmelidir.

Sonuç olarak, toplumların geleceklerinde öğretmenler çok önemli rollere sahiptirler; hatta o toplumun geleceğinin mimarlarıdır denilebilir. Çünkü, toplumun yetişmiş insan gücünü (doktor, mühendis, yönetici, hakim, asker vb.) öğretmenler yetiştirir. Yeni neslin yeterlikleri ile onu yetiştiren öğretmenlerin yeterlikleri özdeştir. Dolayısıyla, bir toplumun ihtiyacı olan insan gücünün ve yeni nesillerin yetiştirilmesinden, eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmen sorumludur.

Kaynakça

Akyüz, Y. (1993). **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)**, Kültür Koleji Yayınları (4. Baskı), İstanbul

Arıbaş, S. (1997). "Öğretmen Yetiştirme Politikamızın Dünü_Bugünü ve 2000'li Yıllarda Öğretmenlik Mesleği ve Bazı Öneriler", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 10: 202-208.

Arıbaş, S. (2000) "21. Yüzyıla Girerken Tarihi Gelişim Açısından Sınıf Öğretmeni Yetiştirilmesinin Genel Bir Değerlendirilmesi ve Bazı Öneriler", **II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 131-136. Ataüenal, A.

(1994). **Türkiye'de İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Sorunu (1923-1994)**, MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara .

Binbaşoğlu, C. (1995). **Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi**, MEB Yayınları: 2795, Ankara

Bloom, B.(1995). **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme** (Çev. D. Ali Özçelik), MEB Yayınları, İstanbul.

Duman, T. (1998). Cumhuriyetimizin 75. Yılında Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz ve Sorunları, **Milli Eğitim Dergisi**, sayı: 139, 37-43 .

Ergün, M. (1996). **II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)**, Ocak Yayınları, Ankara.

Ergün, M. “Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme”, www.eğitim.aku.edu.tr/mergun.html.

Fidan, N.(1996) **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yayınevi, Ankara

Karagözoğlu, Galip; Hüsnü Arıcı; Sudi Bülbül; Nazım Çoker.(1995) **“Türkiye’de Öğretmen Eğitim Politikaları ve Modelleri”** Avrupa Konseyi Ülkeleri Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Modelleri Toplantısı Milli Eğitim Basımevi Yayın No: 3 Ankara

Koçer, H. A. (1967). **Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemi (1848-1967)**, Yargıcıoğlu Matbaası, Ankara .

Koçer, H. A.(1974). **Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)** (İkinci Baskı), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

MEB. (1982). **XI. Milli Eğitim Şûrası**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Öztürk, C. (1996). **Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Öztürk, C. **Türkiye’de Düünden Bugüne öğretmen Yetiştiren Kurumlar**. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi yayınları, İstanbul: 1998.

Senemoğlu, N. “Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları, Sorunlar, Öneriler”, **SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi**. Yıl: 4, Sayı: 5, Haziran 2003, ss: 154-193.

Taşdemir, M. (1995). “İlkokul Öğretmeni yetiştirme Programının Öğretim Elamanı, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: **Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**.

Türkoğlu, A. (1987). “Eğitim Yüksekokullarında Programa İlişkin Sorunlar”, **Gazi üniversitesi Öğretmen Yetiştiren Kurumların Dünü-Bugünü, Geleceği Sempozyumu Bildiriler**, Ankara, 22: 185–197.